

Arbetsmarknadsutskottets yttrande

1982/83:3 y

om samordningsfrågor inom det socialpolitiska bidragssystemet

Till socialförsäkringsutskottet

Socialförsäkringsutskottet har berett arbetsmarknadsutskottet tillfälle att yttra sig över

dels de till proposition 1982/83:3 fogade förslagen till lagar om ändringar i lagen (1973:370) om arbetslöshetsförsäkring och i lagen (1973:371) om kontant arbetsmarknadsstöd samt den med anledning av propositionen väckta motionen 1982/83:42 av Sven Aspling m. fl. (s),

dels den under allmänna motionstiden 1982 väckta motionen 1981/82:294 av Lars Werner m. fl. (vpk) såvitt avser förmåner vid arbetslöshet.

Lagändringsförslagen

Enligt 17 kap. 4 § lagen om allmän försäkring skall avdrag göras på pensionsbelopp bl. a. när den pensionsberättigade har uppburit ersättning från arbetslöshetskassa eller kontant arbetsmarknadsstöd för samma tid som pensionsbeloppet avser. I 37 § lagen om arbetslöshetsförsäkring och 38 § lagen om kontant arbetsmarknadsstöd hänvisas därför till att pension i vissa fall skall minskas med dessa arbetslöshetsersättningar enligt föreskrifterna i det nämnda lagrummet i lagen om allmän försäkring.

Med propositionens förslag flyttas de nuvarande avräkningsbestämmelserna i 17 kap. 4 § lagen om allmän försäkring till 17 kap. 1 §. Med anledning härav föreslås vissa följdändringar i de båda aktuella paragraferna i lagarna om arbetslöshetsförsäkring och om kontant arbetsmarknadsstöd.

Det är emellertid inte bara fråga om en teknisk omredigering av 17 kap. lagen om allmän försäkring. Gällande regler i detta kapitel om avräkning på sådana ersättningar som betalas ut retroaktivt föreslås bli ersatta av en allmän och mer heltäckande avräkningsregel i den nya 1 §. I propositionen sägs att de nuvarande reglerna är mycket detaljerade och svåröverskådliga. Den nya regeln anses kunna leda till en väsentlig förenkling.

I och för sig kan det inte resas någon invändning mot att man inför en regel som skall hindra att en person på icke åsyftat sätt får dubbla ersättningar till följd av att den ena ersättningen betalas ut retroaktivt. Det sätt varpå den nya regeln utformats och de motivuttalanden som görs i propositionen kritiseras emellertid i motion 42 av Sven Aspling m. fl. (s).

Den nya regeln avses som nämnts vara "heltäckande". I propositionen anges vissa situationer där avräkningar bör göras. Exemplifieringen är dock inte fullständig och detta är inte ens avsett. I stället överläts åt myndigheterna

att se till syftet med olika bidrag och med ledning av en prövning av det slaget avgöra om bidragen skall utgå samtidigt. Som framhålls i motionen får man därmed en samordning av bidrag som mer grundas på skälighetsprövning än lagprövning. Detta är inte invändningsfritt från rättssäkerhetssynpunkt.

Liksom motionärerna anser arbetsmarknadsutskottet att det är angeläget att de påtalade oklarheterna undanröjs innan riksdagen tar slutlig ställning till lagförslagen. Utskottets slutsats blir därmed att propositionens förslag till följdändringar i 37 § lagen om arbetslöshetsförsäkring och 38 § lagen om kontant arbetsmarknadsstöd kan godtas endast under förutsättning att socialförsäkringsutskottet finner det möjligt att göra den i motionen begärda omarbetningen av bl. a. den nya avräkningsregeln i 17 kap. 1 § lagen om allmän försäkring.

Det bör tilläggas att propositionens förslag också innebär att 37 och 38 §§ i de ovan nämnda lagarna tillförs hänvisningar till 6 kap. 7 § lagen om arbetsskadeförsäkring. Dessa hänvisningar synes sakna någon funktion.

Propositionens övriga förslag avser bl. a. vidgade möjligheter att kvitta ett bidrag mot ett annat. I 36 § lagen om kontant arbetsmarknadsstöd finns en kvittningsregel. Den innebär att om någon ålagt att betala tillbaka belopp som felaktigt utgått på grund av stödmottagarens vållande så kan vid en senare utbetalning av stödet ett skäligt belopp innehållas i avräkning på vad som tidigare har betalats ut för mycket. Det föreslås nu i propositionen att denna kvittningsregel byggs ut med en generell regel som gör det möjligt att kvitta kontant arbetsmarknadsstöd mot ersättningar enligt andra författningar i de fall de allmänna försäkringskassorna ålagt stödmottagarna att betala tillbaka vad de uppburit för mycket av det senare slaget av ersättningar. I propositionen illustreras det sagda med att det skall bli möjligt att göra avräkning på kontant arbetsmarknadsstöd om någon är återbetalningsskyldig för t. ex. sjukpenning. Det kan tilläggas att det inte är aktuellt att införa motsvarande kvittningsmöjligheter i arbetslöshetsförsäringen.

Den nya kvittningsregeln motsvaras av ett föreslaget nytt tillägg till 20 kap. 4 § lagen om allmän försäkring. Med hänsyn till detta samband anser arbetsmarknadsutskottet att det aktuella tillägget till 36 § lagen om kontant arbetsmarknadsstöd blir beroende av om socialförsäkringsutskottet, eventuellt med ändring, finner sig kunna godta tillägget till 20 kap. 4 § lagen om allmän försäkring.

Motion 294

I motionen begärs ett uttalande av riksdagen av innebörd att sociala förmåner skall utgå oavsett arbetstidens längd och att regeringen i enlighet därmed skall lägga fram förslag om ändring i tillämpliga lagar. Motionärerna anför som motivering att kvinnor som inte kan få mer arbete än några få timmar i veckan drabbas dubbelt. Dels kan de alltså inte få mer arbete, dels

får de inte del av de sociala förmåner som tillkommer andra arbetstagare.

Den lagstiftning som genom motionskravet aktualiseras inom arbetsmarknadsutskottets beredningsområde är lagen om arbetslöshetsförsäkring och lagen om kontant arbetsmarknadsstöd. Båda lagarna förutsätter en minsta arbetstid av tre timmar per arbetsdag och i genomsnitt 17 timmar i veckan. Bakom detta ligger tanken att ersättningsrätten bör grundas på en någorlunda fast anknytning till arbetsmarknaden.

Utredningen om en allmän arbetslöshetsförsäkring (ALF-utredningen) förordade i sitt förslag till nytt försäkringssystem (SOU 1978:45) att man bibehåller kravet på en minsta veckoarbetstid, låt vara sänkt till 15 timmar. Utredningen pekade därvid bl. a. på att man inte kan undgå att ta hänsyn till vad som gäller inom de s. k. avtalsförsäkringarna om t. ex. avgångsbidrag. För dessa gäller en minsta arbetstid, vanligen 16 timmar.

Motionskravet innebär en långtgående förändring i de principer som ligger till grund för ersättningarna vid arbetslöshet. Med hänsyn härtill och till vad ovan anförts är utskottet inte berett att på grundval av motionen tillstyrka en förändring av det slaget.

Stockholm den 8 februari 1983

På arbetsmarknadsutskottets vägnar
FRIDA BERGLUND

Närvarande: Frida Berglund (s), Alf Wennerfors (m), Erik Johansson (s), Karin Andersson (c), Lars Ulander (s), Anders Högmark (m), Arne Fransson (c), Lahja Exner (s), Elver Jonsson (fp), Lars-Ove Hagberg (vpk), Gustav Persson (s), Ingrid Hemmingsson (m), Sten Östlund (s), Bo Nilsson (s) och Barbro Nilsson i Visby (m).

Avvikande mening

Lars-Ove Hagberg (vpk) anser att den del av yttrandet om motion 294 som börjar "Motionskravet innebär" och slutar "det slaget" bort ha följande lydelse:

De nuvarande villkoren för ersättningar vid arbetslöshet fastställdes i början av 1970-talet. Under tiden därefter har deltidsarbetet vuxit kraftigt i omfattning. Det kan diskuteras om denna utveckling varit till fördel. Rent faktiskt innebär den att många arbetstagare – i regel kvinnor – tvingas acceptera endast ett begränsat antal arbetstimmar per vecka. Så länge man har den situation som råder får man ta konsekvensen härav när det gäller de förmåner som är kopplade till en anställning och låta dessa utgå oavsett

arbetstidens längd. Om statsmakterna tar initiativ till förändringar i den riktningen när det gäller de i lag fastställda förmånerna bör detta rimligen leda till en motsvarande omprövning av villkoren för de försäkringar och förmåner som gäller enligt avtal.

Det ovan anförda innebär att utskottet för sin del biträder motion 294 i den remitterade delen beträffande villkoren för arbetslöshetsersättningar.